

Akademik Həsən Əliyev haqqında yeni kitab

Görkəmli Azərbaycan alimi, Əməkdar elm xadimi, akademik, Ümumtiffaq Torpaqşünaslıq Cəmiyyətinin üzvü, Ümumtiffaq Coğrafiya Cəmiyyətinin üzvü, İngiltərə Kralıça Biblioqraflar Cəmiyyətinin həqiqi üzvü Həsən Əliyev öz dövrünün ən diqqətəlayiq şəxsiyyətlərindən biri kimi, həm də bir insan olaraq dünən də, bu gün də onu tanıyanların qəlbində dərin iz buraxmışdır. İyirmi ilə yaxın AMEA-nın Coğrafiya İnstitutunun direktoru olan Həsən Əliyev Azərbaycan torpaqlarını qarış-qarış gəzmiş və sözün əsil mənasında vətənpərvər bir alim kimi bu torpaqların rəngarəng quruluşu və xüsusiyyətlərinin öyrənilməsində müstəsna xidmətlər göstərmişdir.

Akademik Həsən Əliyevin əsas elmi yaradıcılığı torpaqşünaslığın nəzəriyyəsi, ekologiya, botanika, bitkiçilik, təbii ehtiyatların və təbii şəraitin, landşaftın qorunub daha səmərəli istifadə olunması problemlərini, ümumiyyətlə, təbiişünaslığın müxtəlif sahələrini əhatə etmişdir. O, nəinki ölkəmizin, ümumən Cənubi Qafqaz torpaqlarının əmələ gəlməsi və coğrafiyasının tədqiqinə böyük əmək sərf etmişdir.

Alim Azərbaycanda Beynəlxalq Biomüxtəliflik Proqramının işlənilib həzırlanması kimi çətin bir vəzifənin həyata keçirilməsinə rəhbərlik etmişdir. Təbii ehtiyatların tədqiqi, təbiətdən istifadənin elmi cəhətdən əsaslandırılması və onların mühafizəsinin təşkili Həsən Əliyevin elmi və ictimai fəaliyyətinin əsas istiqamətini təşkil et-

mişdir. Azərbaycan təbiətinin, torpağının, suyunun, havasının mühafizəsi sahəsində onun xidmətləri əvəzsizdir. Ancaq bütün bunlar asanlıqla başa gəlməmişdir. Böyük alim sanki hər addımı ilə yeni cığırılar açmışdır.

Akademik Həsən Əliyevin yaradıcı ömrünün belə unudulmaz anlarını özündə əks etdirən kitab indi əlimizin altındadır. Onun müəllifi - 96 yaşlı alim, kənd təsərrüfatı üzrə fəlsəfə doktoru (o vaxtlar elmlər namizədi) Barat Cəfərlidir. Barat müəllim uzun illər akademik Həsən Əliyevin rəhbərliyi altında işləmiş, onun sevimli aspirantı olmuş, təşkil etdiyi elmi ekspedisiyalarda fəal iştirak etmişdir. Barat müəllim 26 yaşından görkəmli alimin ömrünün sonunadək (1907 - 1993) onun yanında olmuşdur.

Bu ekspedisiyaların biri də 1956-cı ilin iyun ayında Zaqatala rayonunda yerləşən Tur dağına edilmişdir ki, kitab da, əsasən, həmin səfərə həsr olunmuşdur. Məhz həmin ekspedisiya zamanı böyük alimin ən çətin, həttə riskli vəziyyətlərdə belə, necə məsuliyyətlə çalışdığı, yüksək dağlıq şəraitində, Tur dağındakı sıldırım və uçurumların yaratdığı təhlükələrdən çə-

kinməzliyi bütün obyektiv reallığı ilə, bir şahid həssaslığı ilə qələmə alınmışdır.

Böyük ömrün ən maraqlı, ən məsuliyyətli məqamlarını təsvir edən bu kitab faktlar əsasında yazıldığı üçün, həm akademik Həsən Əliyevin həyatına vəqif olmaq, həm də Azərbaycan elminin, konkret olaraq, coğrafiya, torpaqşünaslıq və kənd təsərrüfatı elmlərinin praktiki təməllər üzərində necə qurulması və inkişaf etməsini öyrənmək baxımından olduqca böyük əhəmiyyət daşıyır.

Uzun illər akademik Həsən Əliyevlə birlikdə çalışmış, onun ən yaxın həmkarı olmuş Barat Cəfərlisi özü də böyük alimdən mükəmməl elm və həyat dərslərini öyrənən müdrik bir şəxsiyyətdir. Olduqca ibrətamizdir ki, o, ustadının dolğun portretini yaratdığı bu xatirə-öçerkini kitabda bəhs olunan olaylardan 70 il sonra, həm də bütün incəliyi və təfərrüatları ilə qələmə almışdır. Barat Cəfərlinin əsəri XX əsrdə Azərbaycan elminin dayaqlarından olmuş Həsən Əliyevin - Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin qardaşının həyat və fəaliyyətini öyrənmək baxımından dəyərli qaynaqdır.

96 yaşlı alim Barat Cəfərlinin "Tur uçurumu"ndan keçərkən. Görkəmli Azərbaycan alimi, akademik Həsən Əliyev haqqında xatirələr" kitabının elmi rəyçisi və "Ön söz"ün müəllifi fəlsəfə elmləri doktoru, professor Rahid Ulusel, redaktoru Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü Əlihüseyn Şükürovdur.

Rahid ULUSEL
fəlsəfə elmləri doktoru, professor,
Fəlsəfə Cəmiyyətləri Beynəlxalq
Federasiyasının üzvü